

REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE
KOMISIJA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA REŠEVANJE VPRAŠANJ PRIKRITIH GROBIŠČ

T: 01 230 59 74
E: glavna.pisarna@mors.si
www.mors.si

Številka: 131-61/2021
Datum: 10. 12. 2021

Program dela Komisije Vlade RS za reševanje vprašanj prikritih grobišč za leto 2022

I. UVOD

Varstvo vojnih grobišč in varstvo prikritih vojnih grobišč je v Republiki Sloveniji urejeno z:

- Zakonom o vojnih grobiščih (Uradni list RS, št. 65/03, 72/09 in 32/17, v nadaljnjem besedilu: ZVG) in
- Zakonom o prikritih vojnih grobiščih in pokopu žrtev (Uradni list RS, št. 55/15 in 92/21, v nadaljnjem besedilu: ZPVGŽ).

Varstvo vojnih grobišč in varstvo prikritih vojnih grobišč je v pristojnosti Republike Slovenije.

Vlada Republike Slovenije

ZPVGŽ v 3. členu določa, da je za varstvo prikritih vojnih grobišč pristojno ministrstvo, ki je pristojno za vojna grobišča, torej ministrstvo za obrambo (Zakon o državni upravi (ZDU-1) v 35. členu določa, da Ministrstvo za obrambo opravlja naloge na področjih obrambnega sistema, sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, vojnih invalidov, vojnih veteranov in žrtev vojnega nasilja ter vojnih grobišč).

Do spremembe v letu 2021 je varstvo prikritih vojnih grobišč sodilo pod okrilje Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo, varstvo vojnih grobišč pa pod Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti). V okviru Ministrstva za obrambo je bila v letu 2021 ustanovljena Uprava Republike Slovenije za vojaško dediščino (v nadaljnjem besedilu: URSVD), ki je v celoti prevzela pristojnost izvajanja upravljanja in varstva vojnih grobišč in prikritih vojnih grobišč.

Komisija Vlade Republike Slovenije za reševanje vprašanj prikritih grobišč

Za vodenje aktivnosti pri postopku odkrivanja prikritih vojnih grobišč, v skladu z ZPVGPŽ in ZVG je Vlada Republike Slovenije na 96. redni seji dne 12. 7. 2016 imenovala Komisijo Vlade Republike Slovenije za reševanje vprašanj prikritih grobišč (v nadaljnjem besedilu: Komisija), ki jo sestavljajo:

- Jože Dežman, predsednik
- Mitja Ferenc, član
- Anton Velušček, član
- Milan Sagadin, član
- Pavel Jamnik, član
- Andrej Mihevc, član
- Vida Deželak Barič, članica
- Boštjan Kolarič, član
- Peter Sušnik, član

Zakon o spremembah Zakona o prikritih vojnih grobiščih in pokopu žrtev, (Uradni list RS, št. 92/21), sprejet 28. 5. 2021 komisiji podaljšuje mandat do imenovanja nove komisije, vendar največ za eno leto. Pričakujemo, da bodo novi člani Komisije imenovani najkasneje do izteka mandata sedanje.

Naloge tajnika in namestnice tajnika Komisije ter strokovne, tehnične in administrativne naloge opravlja URSVD.

Sredstva za delo Komisije so zagotavljana v okviru proračuna Ministrstvo za obrambo, URSVD

II. PROGRAM DELA KOMISIJE VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA REŠEVANJE VPRAŠANJ PRIKRITIH GROBIŠČ ZA LETO 2022

Podlaga za pripravo Programa dela Komisije Vlade Republike Slovenije za reševanje vprašanj prikritih grobišč za leto 2022 je tretji odstavek 4. člena ZPVGPŽ in 6. člen ZPVGPŽ, ki določa, da postopek odkrivanja prikritih vojnih grobišč obsega:

- zbiranje in obdelovanje podatkov o prikritih vojnih grobiščih in grobovih,
- evidentiranje prikritih vojnih grobišč in grobov, njihovo začasno obeležitev in zavarovanje,
- potrjevanje grobišč,
- skupinsko ali posamično identifikacijo, če je to mogoče,
- pokop žrtev,
- predlog za vpis grobišča v register vojnih grobišč in v register kulturne dediščine,
- ureditev grobišča.

Za postopek odkrivanja prikritih vojnih grobišč je Komisija izbrala lokacije, ki so jih v bazi Evidenca prikritih grobišč v Republiki Sloveniji v obdobju 2000 - 2009 na podlagi takrat dostopnih podatkov označili s stopnjo zanesljivosti 2 in 3.

1. Zbiranje in obdelava podatkov o prikritih vojnih grobiščih in grobovih - urejanje evidenc in baze

Na podlagi opravljenega dela in izkušenj izvajanja aktivnosti pri postopkih odkrivanja prikritih vojnih grobišč v letih 2015 – 2020 ter na podlagi Elaborata in vsebinske nadgradnje obstoječe baze in aplikacije Grobišča, ki ga je Komisija naročila v letu 2020, bo tudi v letu 2022 ena njenih prednostnih nalog ureditev in dopolnitev baze vojnih grobišč z ustreznimi evidencami in ažurnimi podatki. Podatke pa bo Komisija pridobivala tudi v sodelovanju z ustreznimi domačimi in tujimi ustanovami (državni arhivi, inštituti itd.). Hkrati se bo nadaljevalo z zbiranjem in obdelavo podatkov o novih prikritih grobiščih, njihovim potrjevanjem, evidentiranjem in začasnim zavarovanjem, kar bo vključevalo tudi terensko delo.

2. Predlogi za vpis urejenih grobišč v register vojnih grobišč in v register kulturne dediščine

Komisija v letu 2022 načrtuje pripravo predlogov za vpis urejenih grobišč v register vojnih grobišč po ZVG. Na podlagi izvedenih vpisov v register vojnih grobišč, Komisija pričakuje, da se bo uredilo tudi vprašanje vpisa prikritih grobišč v register kulturne dediščine (12. člen ZPVG PŽ).

3. Potrjevanje grobišč/sondiranje

Na podlagi objavljenega javnega razpisa z naslovom *Odkrivanje prikritih vojnih grobišč predvidenih za potrditev/sondiranje in izkop v letih 2021/2022* bo izbrani izvajalec tudi v letu 2022 opravljal sondiranja na lokacijah, ki so v bazi Evidenca prikritih grobišč v RS v obdobju 2000-2009 na podlagi razpoložljivih virov označeni po stopnji zanesljivosti s 3 (lokacija na terenu ni natančno znana, a so viri o grobišču zanesljivi). V primeru zanesljivih informacij o obstoju še nepoznanih grobišč, bodo sondiranja opravljena tudi na teh lokacijah.

4. Prekop žrtev iz grobišča Jama pod Macesnovo gorico

Po do sedaj znanih podatkih iz evidence (baze) prikritih vojnih grobišč gre v primeru grobišča Jama pod Macesnovo gorico za eno največjih grobišč slovenskih žrtev. Po opravljenih gradbenih pripravljalnih delih za dostop do posmrtnih ostankov v grobišču Jama pod Macesnovo gorico v letu 2021, bo Komisija na podlagi objavljenega javnega razpisa z naslovom *Odkrivanje prikritih vojnih grobišč predvidenih za potrditev/sondiranje in izkop v letih 2021/2022*, v letu 2022 nadaljevala z gradbenimi deli in predvidoma spomladi 2022 začela z izkopom in arheološkimi in antropološkimi deli.

5. Prekopi

Komisija bo v okviru postopkov odkrivanja prikritih vojnih grobišč v letu 2022 vključila prikrita vojna grobišča z žrtvami iz vrst slovenskega in romskega prebivalstva. Komisija bo v sklop prekopov vključila tudi individualne in družinske pobude za izkope, ki jih bodo podali svojci žrtev.

Poleg izvedbe prekopov po seznamu iz Evidence prikritih vojnih grobišč bo Komisija prekope izvajala tudi skladno z 13. členom ZPVGŽ, ki ureja naključno odkrita vojna grobišča.

Prekopi se bodo izvajali na podlagi objavljenega javnega razpisa z naslovom *Odkrivanje prikritih vojnih grobišč predvidenih za potrditev/sondiranje in izkop v letih 2021/2022*, katerega glavna postavka je sicer izkop žrtev iz grobišča Jama pod Macesnovo gorico.

Vsi postopki prekopa žrtev morajo biti izvedeni skladno z Zakonom o vojnih grobiščih (Uradni list RS, št. 65/03, 72/09 in 32/17) in z Zakonom o prikritih vojnih grobiščih in pokopu žrtev (Uradni list RS, št. 55/15). Odkrivanje vojnih grobišč in prekop žrtev mora biti izvedeno v skladu s pravili arheološke in antropološke stroke. Nadzor nad izvajanjem del bo vodila Komisija. Način pokopa žrtev bo določila Komisija.

6. Depo vzorcev za identifikacijo

Skladno s 10. členom ZPVGŽ bo v primerih, ko je to mogoče, Komisija zagotavljala identifikacijo posmrtnih ostankov slovenskih žrtev tudi z odvzemom vzorcev DNK za morebitno naknadno genetsko analizo.

Na primeru žrtev iz grobišča v rudniškem rovu sv. Barbare v Hudi jami se je vzpostavila dobra praksa vključitve Nacionalnega forenzičnega laboratorija Generalne policijske uprave v postopke vzorčenja oz. odvzema vzorcev iz desnih stegnenic žrtev za morebitno nadaljnjo DNK

analizo in identifikacijo. Po sklepu Komisije so odvzeti vzorci, pod strokovnim nadzorom Nacionalnega forenzičnega laboratorija Generalne policijske uprave, ustrezno hranjeni v srednjem prekatu kostnice na pokopališču v Škofji Loki, ki ga ima URSVD v najemu. Na enak način bodo odvzeti vzorci v vseh primerih prekopov iz 3. in 4. točke.

Tudi najdeni predmeti pri prekopu ali sondiranju grobišč, ki bi lahko pripomogli k identifikaciji žrtev so zavarovani in evidentirani skladno z načeli forenzične in arheološke stroke ter metodologijo, ki jo je predpisala Komisija. Vsak predmet, ki je najden pri postopku odkrivanja prikritih vojnih grobišč (potrjevanje/sondiranje, prekop, intenzivni arheološki površinski pregled terena, sanitarni iznos iz jam,...) izvajalec in policija zavarujeta in evidentirata skladno z načeli forenzične in arheološke stroke. Metodologijo izvedbe sondiranj in prekopov je sprejela Komisija, ki zagotavlja, da se najdeni predmeti zavarujejo, evidentira se tudi mesto najdbe predmeta, posamezni predmet pa se poveže s konkretnim človeškim skeletnim ostankom. V primeru, ko obstaja možnost povezave predmeta s skeletnim ostankom, se na njegovi podlagi poskuša ugotoviti identiteto osebe, ki ji je predmet pripadal.

Vprašanje identifikacije izkopanih žrtev bo potrebno obravnavati v ustreznem zakonodajnem okviru, ki bo med drugim določil tudi postopke zbiranja, evidentiranja in upravljanja s podatki DNK žrtev in sorodnikov pogrešanih oseb. V ta zakonodajni okvir bo moralo biti vključeno tudi sodelovanje služb Ministrstva za notranje zadeve (Nacionalni forenzični laboratorij) z ustreznimi strokovnimi službami agencij, nevladnih in mednarodnih organizacij pri postopkih analiz. Glede na že opravljene posvete in prejeta pojasnila Policije je evidentiranih dilem, ki presegajo aktualni pravni red Republike Slovenije toliko, da onemogočajo odločitve o nadaljnjem ravnanju z vzorci ki so hranjeni v kostnici v Škofji Loki, najeti na predlog Komisije.

7. Pokop žrtev

V okviru postopka odkrivanja prikritih vojnih grobišč ima Komisija posebno pristojnost odločanja o vrsti pokopa posmrtnih ostankov žrtev novoodkritih grobišč.

Komisija pričakuje, da bo v letu 2022 uspela pridobiti ustrezno pokopno polje za pokop posmrtnih ostankov žrtev na osrednjem pokopališču Žale v Ljubljani. Dosedanja prizadevanja za pridobitev ustreznega pokopnega mesta na pokopališču Žale ter pogovori z Mestno občino Ljubljana oz. upravljavcem pokopališča Žale namreč niso bila uspešna. Pri tem Komisija poudarja, da se je postopek odkrivanja prikritih grobišč že začel izvajati tudi na območju osrednje Slovenije, ki gravitira na Ljubljano. Po pridobitvi ustreznega pokopnega mesta na osrednjem pokopališču Žale v Ljubljani, se na tej lokaciji najprej predvideva pokop posmrtnih ostankov umorjenih Romov iz Mačkovca, Iške in Sodražice.

V naslednjih letih bo zaradi prekopa večjega števila žrtev iz grobišča Jama pod Macesnovo gorico in drugih grobišč potrebno na pokopališču Žale zagotoviti tudi večje, monumentalno pokopno polje.

Pokopi se bodo po potrebi izvedli tudi na kraju najdbe grobišča oziroma v kostnici ali v družinskem grobu na zahtevo svojcev žrtve.

V zvezi s pokopi žrtev Komisija načrtuje tudi ureditev grobov na lokalnih pokopališčih v skladu s sprejetimi rešitvami za enotno ureditev grobov, in sicer v Prigorici ter v Rovtah.

8. Ureditev grobišč

Komisija v letu 2022 načrtuje ureditev tistih grobišč, ki so bila potrjena v prejšnjih letih in še niso bila urejena. Z ureditvijo predvidenih lokacij bo Komisija postopoma izenačila stanje raziskanih in urejenih grobišč, ki bodo tako primerna za vpis v register vojnih grobišč in nato v register nepremične kulturne dediščine pri Ministrstvu za kulturo, skladno z zakonom, ki ureja varstvo kulturne dediščine. Komisija bo v letu 2022 pripravila predloge/vloge za vpis v register vojnih grobišč pri URSVD, ki se vodi po ZVG. Komisija pričakuje, da bo Ministrstvo za kulturo, Zavod za varstvo kulturne dediščine, pripravil kriterije in standarde za vpis vojnih grobišč (t.j. urejenih prikritih vojnih grobišč) v register nepremične kulturne dediščine.

Komisija bo za potrebe ureditve grobišč in za pripravo predloga za vpis v register vojnih grobišč po potrebi uporabila tudi geodetske storitve, s katerimi bo uredila parcelne meje, določila funkcionalno zemljišče, na katerem se nahaja grobišče, določila omejitve lastninske pravice (za morebitno povračilo škode) ali omogočila odkup dela zemljišča.

Komisija bo po potrebi (poškodbe, odstranitve) znova začasno obeležila in zavarovala prikrita vojna grobišča iz Evidence prikritih grobišč oziroma bo začasno obeležila in zavarovala prikrita vojna grobišča, ki bodo na novo evidentirana.

Na tej podlagi bo v letu 2022 Komisija naročila tudi pregled in oceno stanja do sedaj urejenih grobišč ter njihovo ustrezno sanacijo. V letu 2022 po potrebnosti posvetiti pozornost dokončni ureditvi grobišča Huda jama (razsvetljava, vpis v register kulturna dediščine, ureditev dvorane in vhoda). V okviru rednih del bo potrebno predvideti tudi vzdrževanje že urejenih grobišč.

9. Hramba predmetov

Na podlagi sklenjenega *Protokola prevzema predmetov trajne hrambe pri prekopih žrtev vojnega in povojnega nasilja*, Komisija skrbi za izvajanje postopka pri določanju predmetov trajne hrambe in prevzemu teh predmetov v muzeje. Komisija pričakuje, da bo Ministrstvo za kulturo za realizacijo priprave in prevzema predmetov trajne hrambe v pristojne muzeje, pripravilo ustrezne strokovne kriterije in oceno stroškov konzerviranja-restavriranja predmetov.

Predmeti, ki ne bodo prešli v trajno hrambo v muzeje, bodo začasno hranjeni v strokovno urejenem in muzejsko primerljivem depozitu v Cerknici, na podlagi *Smernic za predajo predmetov s prikritih vojnih in povojnih grobišč* za predajo v začasno hrambo.

V bodoče se vsi predmeti, najdeni ob izkopih, predajo v trajno hrambo Muzeju novejše zgodovine.

10. Delo komisije (sejnine in stroški članov komisije, strokovna literatura, oprema, nadomestila za strokovno delo članom komisije, zakonodaja)

Sejnine in stroške za udeležbo na seji URSVD obračuna na podlagi sklepa Vlade RS št. 01201-10/2008/5 in Uredbe o sejinah in povračilih stroškov v javnih skladih, javnih agencijah, javnih zavodih in javnih gospodarskih zavodih (Uradni list RS, št. 16/09, 107/10, 66/12, 51/13 in 6/15).

Člani komisije so skladno s 4. členom ZPVGŽ upravičeni do povračila stroškov, nastalih v zvezi z opravljanjem strokovnih nalog in do ustreznega nadomestila za njihovo dejansko opravljeno delo. Vlada Republike Slovenije je na 88. redni seji dne 19. 5. 2016 določila višino nadomestila za opravljanje strokovnih nalog članov Komisije (št. 13100-4/2016/3).

Komisija bo v letu 2022 dejavna tudi na področju mednarodnega sodelovanja s pristojnimi inštitucijami držav, katerih državljani so žrtve v prikritih vojnih grobiščih na območju Republike Slovenije. Komisija bo predvsem okrepila sodelovanje z Republiko Hrvaško, Republiko Avstrijo in Zvezno republiko Nemčijo.

Komisija ugotavlja, da pri izvajanju določenih nalog prihaja do nejasnosti in ovir (npr. nestrinjanje lastnika nepremičnine s potrjevanjem in urejanjem prikritih grobišč, vpis prikritih grobišč v register kulturne dediščine), zato bi bilo potrebno pripraviti analizo izvajanja Zakona o prikritih vojnih grobiščih in pokopu žrtev ter pripraviti zaključke in ugotovitve. Komisija bo posvet na to temo organizirala v letu 2022.

11. Zaključek

Komisija je v minulem obdobju vzpostavila dobro prakso in ustrezen postopek odkrivanja prikritih vojnih grobišč, ki omogoča spoštljivo in uspešno izvajanje zakonskih nalog, do žrtev in njihovih svojcev. Za še lažje in uspešnejše izvajanje postopka odkrivanja prikritih vojnih grobišč bo potrebno v letu 2022 še izboljšati administrativne postopke pristojnega ministrstva. Poleg tega je potrebno izboljšati komunikacijo z lastniki in upravljavci zemljišč, na katerih so prikrita vojna grobišča, dodatno pa bo Komisija o načrtovanih letnih dejavnostih predhodno obveščala lokalne skupnosti, upravne enote, lokalne verske skupnosti in zainteresirano javnost. Komisija ugotavlja potrebo po analizi področne zakonodajne ter spremembah glede ureditve vprašanj pridobivanja soglasij lastnikov zemljišč na območjih izkopov.

Dr. Jože DEŽMAN
PRESEDNİK KOMISIJE

REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE
KOMISIJA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA REŠEVANJE VPRAŠANJ PRIKRITIH GROBIŠČ

T: 01 230 59 74
E: glavna.pisarna@mors.si
www.mors.si

Številka: 131-61/2021
Datum: 10. 12. 2021

Zadeva: Finančni načrt dela Komisije Vlade RS za reševanje vprašanj prikritih grobišč za leto 2022

Sredstva za delo Komisije Vlade RS za reševanje vprašanj prikritih grobišč so zagotovljena v Proračunu Republike Slovenije za leto 2022, Uprava za vojaško dediščino, Ministrstvo za obrambo.

Proračunska postavka: 221048– Odkrivanje in označevanje prikritih vojnih grobišč, ukrep/NRP: 1916-21-0003 Odkrivanje in označevanje prikritih grobišč

Plan 2022 = **400.000,00 EUR z DDV**

**FINANČNI NAČRT DELA
KOMISIJE VLADE RS ZA REŠEVANJE VPRAŠANJ PRIKRITIH GROBIŠČ ZA LETO 2022**

	Postopek odkrivanja 6. člen ZPVGŽ (Ur.l. RS, št. 55/15)	Znesek
1.	Zbiranje in obdelava podatkov o prikritih vojnih grobiščih in grobovih, nadgradnja računalniške baze prikritih vojnih grobišč	20.000,00 EUR
2.	Potrjevanje grobišč/sondiranje ter prekopi (vključno z lokacijo Jama pod Macesnovi gorici ter interventnimi prekopi na podlagi 13. člena ZPVGŽ)	290.000,00 EUR
3.	Stroški, povezani s pripravo in prevzemom predmetov trajne hrambe v pristojne muzeje	10.000,00 EUR

4.	Pokop in ureditev grobov na pokopališčih	30.000,00 EUR
5.	Ureditev grobišč	20.000,00 EUR
6.	Konzerviranje in restavriranje predmetov iz prikritih morišč in grobišč	10.000,00 EUR
7.	Javne prireditve in razstave	10.000,00 EUR
8.	Delo komisije (sejnine in stroški članov komisije, strokovna literatura, oprema, nadomestila za strokovno delo članom komisije, e-zbornik)	10.000,00 EUR
	Skupaj	400.000,00 EUR

Dr. Jože DEŽMAN
PREDSEDNIK KOMISIJE

